

GUILLEM DE CABESTANY
CANÇONS, VIDA I LLEGENDA
DEL COR MENJAT

Versió de Francesc J. Gómez

EDITORIAL BARCINO · TAST DE CLÀSSICS

www.editorialbarcino.cat

TAST DE CLÀSSICS, 24

Primera edició: setembre de 2024

© de la traducció i de la introducció, Francesc J. Gómez, 2024

Reservats tots els drets d'aquesta edició:

EDITORIAL BARCINO, SA

Carrer dels Almogàvers, 214-218, 08018 Barcelona

www.editorialbarcino.cat

Edició núm. 905

Disseny de coberta: Duró Studio

Il·lustració de coberta: © iStock / NSA Digital Archive

Correcció de proves: David Guixeras

Preimpresió: Tono Cristòfol

Impressió: Gràfiques Ortells, SL

Dipòsit legal: B 11247-2024

ISBN: 978-84-16726-21-9

Aquest llibre està imprès sobre papers provinents de boscos
certificats FSC® ben gestionats i altres fonts controlades.

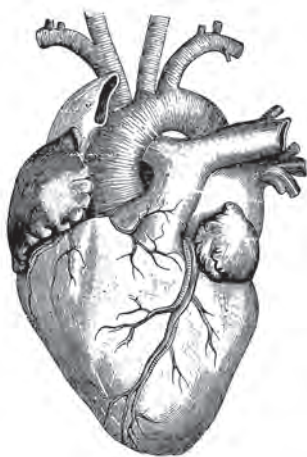

ÍNDEX

Introducció	7
Figura històrica	9
Cantar en romanç a les corts catalanes.....	13
L'obra de Guillem de Cabestany:	
<i>fin'amors</i> i poètica.....	16
Les vuit cançons de Guillem de Cabestany	21
El cor menjat: les <i>vidas</i> llegendàries	
de Guillem de Cabestany	29
La traducció	34
Cançons	41
I. AISSI COM CEL QUE BAISSA·L FUOLH	
<i>Com qui el fullatge abaixa i cull</i>	42
II. ANC MAIS NO·M FO SEMBLAN	
<i>No em veia mai deixant</i>	48

III.	AR VEI QU'EM VENUT ALS JORNS LONCS <i>Veig que ja som als dies llargs</i>	54
IV.	EN PENSAMEN MI FAI ESTAR AMORS <i>Amor m'obliga a estar tot pensarós</i>	60
V.	LO DOUS COSSIRE <i>El dolç deliri</i>	66
VI.	LO JORN QU'IE·US VI, DOMNA, PRIMIERAMEN <i>El dia que jo us viu primerament</i>	76
VII.	MOUT M'ALEGRA DOUSSA VOTZ PER BOSCATGE <i>M'alegra una veu dolça que al boscatge</i>	80
VIII.	EGAN, RES QU'IEU VIS <i>Enguany res no he vist</i>	84
Vida	.....	91
I	.....	93
II	.....	95
III (H)	.....	98
III (R)	.....	101
IV	.....	104
Giovanni Boccaccio, Decameron IV, 9	.....	113
Glossari	.....	121

INTRODUCCIÓ

Figura històrica

El trobador rossellonès Guillem de Cabestany no és, certament, tan conegut per les seves cançons com per la *vida*, llegendària i truculenta, que en difongueren els cançoners medievals; una *vida* que, augmentada i enriquida de detalls narratius, anacrònics i fantasiosos a cada nova represa, arribà a incorporar-se a mitjan segle XIV a la gran col·lecció de *cento novelle* que és el *Decameron* (IV, 9) de Giovanni Boccaccio.

La versió més antiga i escarida d'aquesta llegenda conté potser, però, un pinyol de veritat.¹ Diu que Guillem de Cabestany era un cavaller natural del Rosselló

1 Montserrat Cots, «Notas históricas sobre el trovador Guillem de Cabestany», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 37 (1977-1978), pp. 23-65.

i que estimà una jove dama que es deia Saurimunda, muller del ric baró Ramon de Castellrosselló. I és veritat que una dama empordanesa anomenada Saurimunda, filla de Bernat de Navata i de Maria de Peralada, nascuda entre 1177 i 1179, es casà successivament amb tres nobles rossellonesos: el 1193, amb Ermengol de Vernet (...1157-1194...), que ja tenia un fill anomenat Ponç; el 1197, amb Ramon de Castellrosselló (...1156-1217...), que ja tenia un fill anomenat Bernat i amb qui en tindria un altre anomenat Ramon; el 1210 —encara vivent el segon marit—, amb Aimar (o Ademmar) de Mosset, i encara vivien tots dos el 1221. El matrimoni entre Saurimunda i Ramon de Castellrosselló es degué desfer entre 1205 i 1210. D'altra banda, en les seves *Històries e conquestes* (1438, cap. 37), el cronista Pere Tomic esmenta Aimar de Mosset i Guillem de Cabestany entre els cavallers rossellonesos que acompanyaren el comte Nunó Sanç de Rosselló i el rei Pere el Catòlic a la batalla de Las Navas de Tolosa (Jaén, 1212). Podria tractar-se perfectament del tercer marit de Saurimunda i del nostre trobador. I un Guillem encara infant consta com a fill i hereu universal al testament que el cavaller Arnau de Cabestany, casat amb Maria, i també pare d'Agnès, Arnau i Bernat, vassall del rei d'Aragó i relacionat amb Ermengol de Vernet i Guillem de Castellrosselló —pare o oncle de Ramon—, feu el 24 de gener de 1175.

Admetent que aquestes notícies documentals puguin referir-se totes al trobador i a la resta de protagonistes de la seva *vida*, podem suposar que Guillem, fill d'Arnau i Maria, va néixer pels volts de 1162 a Cabestany, en una àrea d'aiguamolls que s'estenia entre Perpinyà i Canet. Després del 1193 pogué conèixer —i potser cantar— la dama empordanesa Saurimunda de Navata i Peralada, que tenia uns quinze anys quan es casà amb Ermengol de Vernet i menys de vint quan ho feu amb Ramon de Castellrosselló, tots dos molt més grans que ella, i tots dos relacionats amb els Cabestany i amb els comtes-reis. Amb poc més o menys de cinquanta anys, Guillem de Cabestany pogué afegir-se amb el tercer marit de Saurimunda a la croada que el papa Innocenci III havia convocat contra els almohades andalusins. I, si no hi morí, degué morir poc després.

Dues de les cançons més cèlebres de Guillem de Cabestany (III i V) s'adrecen, en la tornada final, a un bon amic anomenat Ramon que no podem identificar. Martí de Riquer anotà que no podia tractar-se del marit de la dama, i que era molt improbable que es referís a Ramon de Castellrosselló.² Encara que Riquer devia

2 M. de Riquer, *Los trovadores: Historia literaria y textos*, 3 vol. (Barcelona: Ariel. Letras e Ideas. Studia, 1983 [1a ed. 1975]), p. 1076.

tenir raó, cal admetre que l'objecció no és pas insuperable: abans d'esdevenir el segon marit de Saurimunda, Ramon de Castellrosselló hauria pogut ésser l'amic receptor de les cançons de Guillem per aquesta dama, que podrien datar-se aleshores amb força precisió entre 1193 i 1197. El trencament (anul·lació? repudi?) del matrimoni de Ramon i Saurimunda entre 1205 i 1210 és un altre indicatiu que cabria relacionar amb el testimoniatge de la *vida* del trobador. Però ja hem entrat en el terreny de les especulacions. De fet, no podem tenir ni tan sols la certesa que la jove Saurimunda fos la dama cantada per Guillem de Cabestany. Tot plegat depèn del crèdit que vulguem atorgar al biògraf més antic del trobador —que sembla al corrent dels escàndols i rumors de l'alta societat rossellonesa— i al fet documentat que un Guillem de Cabestany i una Saurimunda muller de Ramon de Castellrosselló degueren coincidir en els ambients nobiliaris del Rosselló entre 1193 i 1212.

Guillem de Cabestany va poder viure, doncs, a cavall dels segles XII i XIII sota els regnats d'Alfons el Trobador (que morí a Perpinyà el 1196) i de Pere el Catòlic (que morí a Muret el 1213), tots dos comtes de Rosselló, en un dels períodes de més esplendor de la cultura trobadoresca, brutalment clausurat per la sanguinària croada francesa contra els càtars. És versemblant que Guillem es formés a la cort literària del rei Alfons

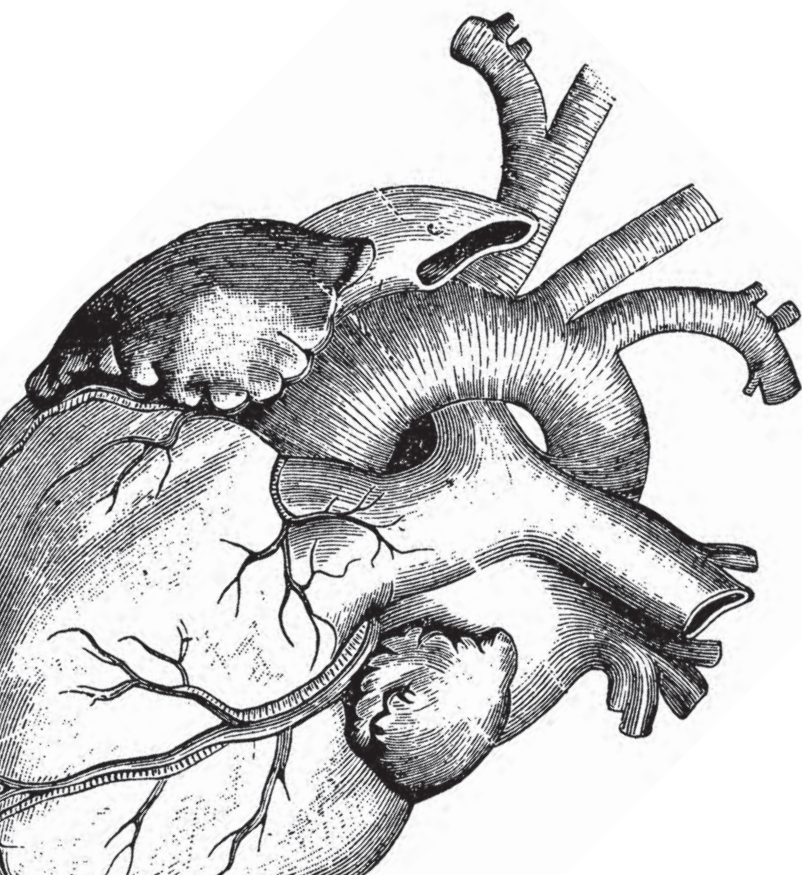
i que freqüentés la del rei Pere, on pogué conèixer i escoltar el bo i millor dels trobadors del seu temps.³ Per contra, no degué assistir al regnat de Jaume I, ni encara menys a les seves conquestes, ni arribà tampoc a presenciar la consolidació d'una literatura catalana en prosa, al darrer terç del segle XIII.

Cantar en romanç a les corts catalanes

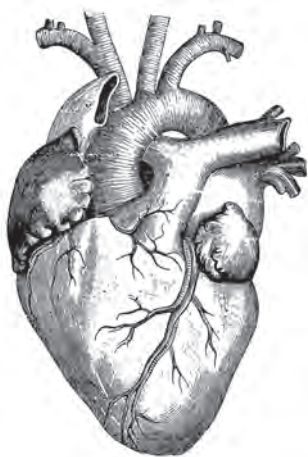
Guillem de Cabestany és anterior a tot això. Escriu i compon en un temps en què el romanç —forma oral d'una llengua romana mil·lenària, diversificada en tot de varietats locals mútuament intel·ligibles— feia molt poc que havia començat a accedir a una escriptura explícitament diferenciada de la llatina i a un conreu literari culte. Perquè, sens dubte, el poble sempre ha cantat en el seu parlar matern, en el seu propi romanç local; però d'aquesta lírica medieval popular no en resten gairebé mai testimonis escrits. En canvi, gràcies als cançoners, compilats sobretot a partir dels segles XIII

3 Miriam Cabré, «La lírica trobadoresca a la Corona d'Aragó», dins *Història de la literatura catalana*, dirigida per Àlex Broch, vol. I, *Literatura medieval (I): Dels orígens al segle XIV*, dirigit per Lola Badia (Barcelona: Enciclopèdia Catalana - Barcino - Ajuntament de Barcelona, 2013), pp. 227-249.

CANÇONS, VIDA I LLEGENDA
DEL COR MENJAT

CANÇONS

I

AISSI COM CEL QUE BAISSA·L FUOLH

- I Aissi com cel que bassa·l fuolh
e pren de las flors la gensor,
ai eu causit en un aut bruolh
sobre totas la bellazor,
car eis Dieus, senes falhida, 5
la fetz de sa eissa beutat
e mandet qu'ab umilitat
fos sa grans valors grazida.
- II Ab dous esgar siei cortes uolh
m'an fait gai e fin amador, 10
et anc l'amors per qu'ieu mi muolh
ab l'aiga del cor ma color
no fon per mi espanvida;
mas era·m fai cantar de grat
de tal on an maint coindeiat, 15
qu'us no la tenc desvestida.
- III Non dic fenhas ni laus, com suolh,
mas ver, don me son mil autor,
qu'usquecs desira so qu'ieu vuolh,
qu'al plus gai es lansa d'amor 20
que·l fer al cor ses gandida
ab plazens plazers d'amistat;

I

COM QUI EL FULLATGE ABAIXA I CULL

- I Com qui el fullatge abaixa i cull
entre les flors la flor millor,
d'un brot molt alt jo vull i escull
la que cimeja en formosor,
car Déu mateix acabada
la feu de sa vera beutat
i manà que amb humilitat
pel seu valor fos honrada.
- II Mirant-me dolça i de bon ull,
m'ha fet joiós, ver amador.
D'aquest amor, pel qual em mull
d'aigua del cor el mal color,
nova no n'he divulgada;
mes ara em fa cantar de grat
d'una que molts han festejat:
ni un l'ha abraçat despullada.
- III No dic, com solc, llagot ni embull;
dic ver, i en tinc mil a favor
que volen tots el que jo vull.
Al més feliç llança d'amor
li clava al cor, sense errada,
amb plaents mostres d'amistat;

mas ieu ai-l colp assaborat,
com ieu plus dorm mi ressida.

- iv Causimen fara si m'acuolh 25
a merce contra sa ricor,
qu'ieu li mostre-l mal de que-m duolh
en que m'aleuge ma dolor
qu'a dins mon cor expandida:
amor e cossirier m'a dat, 30
que del mielhs m'a enamorad
qu'es del Puoi tro en Lerida.
- v Sos rics pretz es en l'aut capduolh
de midons qu'om ten per gensor
qu'el mon si vesta ni-s despuolh: 35
gen la saup Dieus far ad onor,
qu'aissi es pels pros causida

però el cop dolç jo l'he tastat,
que desvetlla al qui més bada.

iv Bona obra farà si m'acull
a mercè, tot i sa ricor,
i escolta el mal que dins em bull
per alleujar-me la cremor
que dins el cor m'ha escampada.
Amor i neguit m'ha donat.
Del bo i millor m'ha enamorat
del Puig a Lleida i contrada.

v En torre mestra, al cucurull,
oneja el preu de la millor
que al món se vista i es despull:
gentil la feu Nostre Senyor,
que així pels bons és jutjada

32 *del Puig a Lleida*: representen els confins nord i sud de l'àrea cultural trobadoresca. El Puig de Nostra Dona, capital de l'actual departament de l'Alt Loira i de la comarca occitana del Velai (occ. *Lo Puèi Nostra Dona, Lo Puèi de Velai*), fou lloc de pelegrinatge i d'un alt simbolisme amorós i religiós; és per això que s'hi ubica l'escena culminant de la nostra novel·la *Curial e Güelfa*, escrita a mitjan segle xv però ambientada en el món cortès del Dos-cents. La ciutat andalusina de Lleida havia estat conquerida pels comtes de Barcelona i d'Urgell feia molt poc, el 1149.

lai on mostra sa gran beutat
e son fin pretz tan esmerat
qu'a las pros n'esta garnida. 40

VI Tan es genta e de bel escuolh
qu'enveia-m tol d'autras s'amor,
qu'ab ensenhamen, ses janguolh,
l'es dada beutatz ab valor,
cortesia non oblida; 45
qu'us de cortesa voluntat
la fai ses genh d'ennemistat
gardar e d'otra esbruida.

arreu on mostra sa beutat
i un preu de llei tan refinat
que amb les millors en va ornada.

- VI És tan gentil, de bell acull,
que altra no vull, pel seu amor,
que amb seny discret i sense orgull
ostenta bellesa i valor,
mai cortesia oblidada;
l'ús de cortesa voluntat
la guarda bé d'enemistat
i d'enraonia fada.